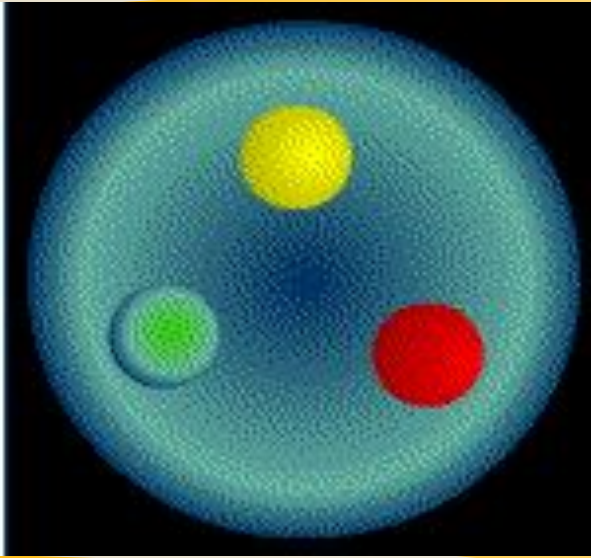

Елементарни частици

В началото на 30-те години на XX век физиците смятат, че цялата материя е съставена само от три вида частици:

електрони, протони и неутрони.

Те били наречени *елементарни частици*, защото се предполагало, че са най-малките, неделими късчета материя, които нямат вътрешна структура, т.е. не са изградени от други, по-малки частици. Оказва се, че “елементарните” частици са повече от 200.

1. Определение:

Първичните, неразложими частици, от които по предположения се състои цялата материя.

2. Периоди в развитието на идеята за строежа на веществото:

I) Идеята за прекъснатия строеж на веществото е на повече от 2300г. Демокрит(3 век пр.н.е.) нарича най-малката неделима частица атом

II) Възраждане на идеята за атомизма (XV-XVIв.) - Пиер Гасенди(1592-1655г.), затова е подложен на гонение от цървата.

Джон Долтън(Далтон)-1766-1844г.-виден под-
държник на идеята за атома. Пръв
формулира понятието “химичен елемент”.
1887г. Томсън открива електрона .

III) 1900г. – начало на квантовата теория
1911г. Ръдърфорд открива атомното ядро
1932г. Джеймс Чадуик открива неутрона

IV) стандартен модел за строежа на
материята

3. Исторически сведения

- 1932г. в състава на космическите лъчи е открит позитрона(e^+ - първата античастица);
- 1936г. са открити т.нар. мюони(μ^+ , μ^-);
- 1947г. са открити т.нар. пи- мезони(π^+ , π^-);
- 1955г. – антипротон($p^{\sim}$);
- 1956г. – антинеутрона($n^{\sim}$);
- 1962г. – мюонно неутрино(ν_{μ});
- 1977г. – тау-частицата(τ^+ , τ^-);

Тау-неутрино(ν_{τ}) и т. н.

- 60-те години са открити няколко стотици частици с общо название – *РЕЗОНОНИ*.

4. Източници

Естествен източник на елементарни частици са космическите лъчи – потоци, съставени предимно от **протони** и по-малко от **тежки ядра**, които навлизат от Космоса в земната атмосфера.

Удряйки се в частиците на въздуха, те бързо губят енергията си, като пораждат нови частици при всеки удар.

Самото взаимодействие между елементарните частици протича за изключително кратко време $\sim 10^{-23}\text{s}$ и ние не можем да наблюдаваме непосредствено тези бързи процеси.

5. Класификация

- А) според тяхната маса са:

- лептони(леки);	] фермион	] адрон	
- бариони(тежки);			и
- мезони(средни).			

- Б) според средното им време на живот(τ) са:

- стабилни - ∞
- нестабилни - 10^{-23} s.
- резонансни - 10^{-10} s

- В) според електричният им заряд са:

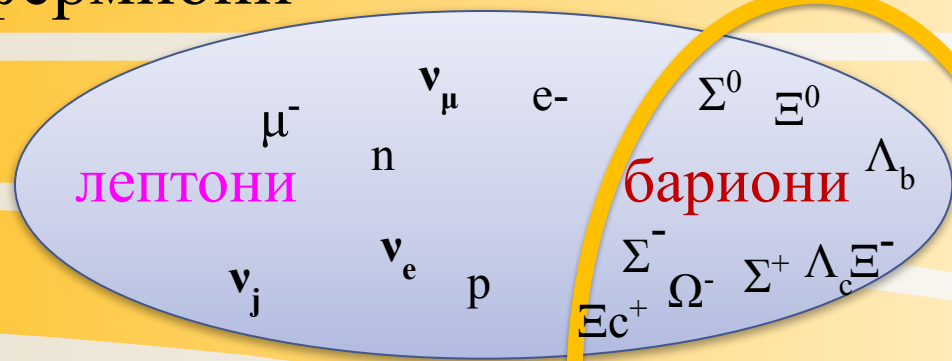
+ , - , неутрални.

Фермиони са всички
елементарни частици с
полуцял спин.

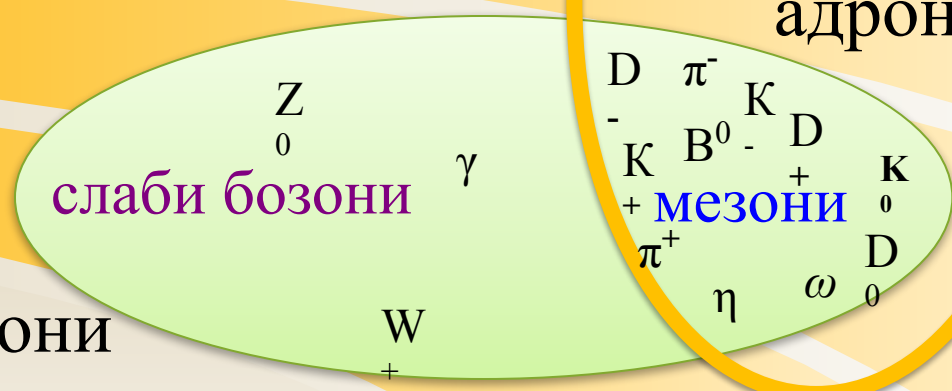
Барионите са силно
взаимодействащи си
фермиони включващи
протона и неутрона.

фермиони

Лептон е
елементарна
частица, която не
влиза в силни
взаимодействия.

Адрон е
частица, която
взаимодейства
силно

БОЗОНИ

Бозони се наричат
елементарните частици с
цял спин

Мезон е
силновзаимодействащ
бозон или адрон с цял
спин.

Класификация

6) Квантови характеристики:

- а) Лептонен заряд($L=1$) - за лептоните,
за антилептоните ($L= -1$);
- б) Барионен заряд($B=1$) – за бариони,
за антибарионите($B= -1$);
- в) Странност($S= 1; -1; -2; -3$) – за някои
мезони и бариони.

Клас	Частица	Символ	Анти- частица	Ел.заряд в едини-ци е	Маса в ел.маси	Време на живот, s
Лептони						
	Електрон	e^-	e^+	-1	1	Стабилна
	Неутрино _(e)	ν_e	$\tilde{\nu}_e$	0	0 (?)	Стабилна
	Мюон	μ^-	μ^+	-1	207	$2,20 \cdot 10^{-6}$
	Неутрино _(μ)	ν_μ	$\tilde{\nu}_\mu$	0	0 (?)	Стабилна
	Тау-лептон	τ^-	τ^+	-1	3490	$<4 \cdot 10^{-13}$
	Неутрино _(τ)	ν_τ	$\tilde{\nu}_\tau$	0	0 (?)	Стабилна
Адрони						
<i>Мезони</i>						
	Пион	π^+	π^-	+1	273	$2,60 \cdot 10^{-8}$
	(пи-мезон)	π	π	0	264	$0,83 \cdot 10^{-16}$
	Каон	K^+	K^-	+1	966	$1,24 \cdot 10^{-8}$
	(ка-мезон)	K	K	0	974	$0,89 \cdot 10^{-10}$
	Ета	η^0	η^0	0	1074	$<10^{-18}$
<i>Барioni</i>						
	Протон	p	$\tilde{p}$	+1	1836	Стабилна
	Неутрон	n	$\tilde{n}$	0	1838	920
	Ламбда	Λ_0	$\tilde{\Lambda}_0$	0	2184	$2,6 \cdot 10^{-10}$
	Сигма	Σ^+	Σ^-	+1	2327	$0,80 \cdot 10^{-10}$
		Σ^0	$\tilde{\Sigma}^0$	0	2334	$6 \cdot 10^{-20}$
		Σ^-	$\tilde{\Sigma}^+$	-1	2343	$1,5 \cdot 10^{-10}$
	Омега	Ω^-	Ω^+	0	3272	$0,82 \cdot 10^{-10}$

7. Общи свойства на елементарните частици

- а) Имат изключително малка маса (10^{-27} - 10^{-30} kg) и размери ($\approx 10^{-15}$ m);
- б) Способност да възникват и се унищожават (изпускат и поглъщат) при взаимодействието им с други частици;
- в) Повечето от тях са нестабилни и бързо се разпадат на по-леки.

Благодаря за вниманието!